

Studiereis Dublin

21 – 24 oktober 2003

Stichting Stedenlink, een netwerk van tien steden die voorop lopen op het gebied van ICT in de stad, bezocht afgelopen oktober voor de jaarlijkse studiereis de stad Dublin, hoofdstad van de Celtic Tiger. Na het succes van de studiereis naar Finland zijn we dit jaar met een groep van dertig wethouders en ambtenaren afgereisd. Allemaal nieuwsgierig naar het Ierse Model en de praktische werking ervan. En, lopen ze daar nu echt op ons voor?

18.00 Schiphol

We verzamelen op Schiphol. De groep is dit jaar nog groter dan vorig jaar, dus het wordt goed opletten dat iedereen overal op tijd aanwezig is. De verwachtingen zijn redelijk hoog gespannen. Finland vorig jaar was een schot in de roos. Zouden we van Ierland net zoveel kunnen leren? Het programma dat Brenda Fisher-Campbell, onze vertrouwde organisator, heeft samengesteld ziet er in ieder geval goed uit.

19.20 Vertrek naar Dublin

Na wat versnaperingen en *last minute purchases* te hebben ingeslagen wordt het tijd om te vertrekken. Het is een korte vlucht. In het vliegtuig bereidt menigeen zich inhoudelijk voor op de bezoeken middels de reader die door het projectbureau is samengesteld. In reader wordt de positie van Ierland in de kenniseconomie beschreven, staat achtergrondinformatie over de organisaties en programma's die we gaan bezoeken en zijn enkele artikelen opgenomen. De reader en alle informatie over de studiereis is ook te vinden op de Ierland pagina van de Stedenlink website.

19.55 Aankomst op Dublin Airport (GMT)

Na een wat onrustige vlucht door het slechte weer landen we zachtjes op Ierse bodem. Ook hier is de heerlijke nazomer inmiddels overgegaan in een natte herfst, dus het regent behoorlijk. Ach, in Ierland zou je nauwelijks anders verwachten. De bus staat inmiddels te wachten om ons naar het hotel te brengen. Dus zo meteen snel inchecken, koffers op de kamers leggen en eindelijk wat gaan eten. Veel meer dan een drankje kon er tot onze spijt bij Aer Lingus niet af.

21.00 Aftrap

In de catacomben van ons charmante hotel aan Harcourt Street worden sandwiches hapjes geserveerd en kan het eerste Ierse biertje worden genuttigd. Brenda Fisher-Campbell neemt het programma met ons door en beantwoordt eventuele vragen. Dan is het woord aan Wilbert Slote, de voorzitter van Stedenlink. Hij heet ons van harte welkom en spreekt de verwachting uit dat het wederom een interessante studiereis zal worden. Niet alleen omdat we hier veel kunnen leren, maar ook omdat het goed is om als leden van Stedenlink weer eens wat nader tot elkaar te komen. Er volgt een voorstelronde, omdat er ook heel wat nieuwe gezichten aan tafel zitten. En daarna heeft iedereen de keuze, naar de hotelkamer of de Ierse pub. Gezien het drukke programma kiezen de meeste deelnemers voor de eerste optie.

Programma Woensdag 22 oktober

9.00 Departement van de Taoiseach (www.taoiseach.gov.ie/index.asp)

Ons eerste bezoek brengt ons meteen naar de burelen van de Ierse Minister-President, de Taoiseach. In het statige gebouw met prachtige binnenplaats en marmeren hal worden we ontvangen door Brian McAulfield, de secretaris van de Information Society Commission (ISC). De ISC is een onafhankelijk adviesorgaan dat de minister-president adviseert op het gebied van de informatiesamenleving. De ISC stelt zich tot doel het kabinet zo goed mogelijk te informeren over de mogelijkheden van ICT en hoe de overheid hiervan gebruik kan maken om de service aan de burger te vergroten. In dit kader heeft de ISC een aantal rapporten uitgebracht en brengt de organisatie regelmatig professionele expertise samen om over deze onderwerpen verslag uit te brengen. Het bestuur van de ISC wordt gevormd door een aantal kopstukken uit het bedrijfsleven, een voormalig universiteitsvoorzitter, de sociale partners en medewerkers van de overheid.

Het ontstaan van de Celtic Tiger

Andrew O'Callaghan, partner bij PWC, vertelt ons op persoonlijke titel hoe Ierland van het armste Europese land uitgroeide tot een van de sterkste economieën van Europa. Een kort overzicht:

1921 De onafhankelijkheid van Ierland wordt gevierd, maar tegelijkertijd heerst er grote armoede. Hoewel het land leeft van de landbouw, lijden de Ieren zelfs honger. Ruim driekwart van de Ierse goederen wordt geëxporteerd. Vele Ieren verlaten hun land.

1961 De schooluitval bedraagt 81%.

1986 De werkloosheid bedraagt 17 % van de beroepsbevolking. Bijna een derde van de bevolking emigreert. De nationale schuldenlast is enorm.

2002 In de jaren 90 roept de OECD Ierland uit tot een van de snelst groeiende economieën van Europa. Gemiddelde groei bedraagt zo'n 7% per jaar. De werkloosheid is teruggebracht naar 4,9%. Voor eerst vind er weer immigratie plaats. Het BNP groeit gestaag en is nu het tweede hoogste van Europa. Op de begroting staat overschot van maar liefst 10%.

O' Callaghan stelt dat de *Celtic Tiger* staat voor '*job-led growth based on knowledge and education*'. De andere kant van de medaille is wel dat de welvaarts groei zo hard is gegaan dat de infrastructuur van Ierland de groei niet heeft kunnen bijhouden. Door tekorten in woningen zijn de huizenprijzen tot enorme hoogte gestegen. Hetzelfde geldt voor het verkeer op de wegen. Ierland was nog niet klaar voor de welvaart en dit stelt het land nu voor nieuwe uitdagingen.

Hij onderscheidt zes Ierse succesfactoren¹:

1. Afschaffing van een protectionistische economische politiek in 1958
2. Opstelling voor buitenlandse investeringen in 1959
3. Grootscheepse investeringen in menselijk kapitaal in 1967.
4. Toegelaten tot de Europese Gemeenschap in 1973.
5. Sociaal partnerschap met werkgevers en werknemers eind jaren '80.
6. Goed rentmeesterschap vanaf 1987.

---

¹ Voor uitgebreide uitwerking zie het document 'de zes Ierse Succesfactoren'.

Opvallend is dat in deze analyse de rol van het Noord-Ierse conflict volledig buiten beschouwing wordt gelaten. O'Callaghan geeft toe dat de vredesonderhandelingen een positief effect hebben gehad op de economie, maar wil die rol niet te groot maken. Belangrijk is wel dat door de betrekkelijke rust de toeristenindustrie sterk is aangetrokken. Dit heeft als gevolg dat het imago van Ierland de afgelopen jaren internationaal sterk is verbeterd.

O'Callaghan stelt Ierland zeer tevreden kan zijn, maar wel dat er nog wel enige zorgen zijn voor de toekomst. Het succes is niet goed gemanaged, er is namelijk geen plan B. Vertrouwen en commitment zijn dan cruciaal en met name om de vakbonden en lokale partijen daar aan te houden. Er wordt nu wel, o.a. door IDA, gekeken naar nieuwe sectoren zoals farmaceutische industrie, zorg, outsourcing (Ierland als back office van EU) en e-business/ICT. Nog meer call centres wordt niet wenselijk en haalbaar geacht, o.a. wegens concurrentie vanuit India.

Zie voor meer informatie de PowerPoint presentatie van O' Callaghan.

e-Government in Ierland

De problemen waar de overheid vandaag voor staat beperken zich niet tot één departement, maar bestrijken verschillende departementen. De oplossing moet dan ook worden gezocht in de manier waarop de overheid werkt, aldus Seamus Mulconry van Accenture. Mulconry is uitgenodigd door de ISC om ons als expert op het terrein van e-government wat te vertellen over de ontwikkelingen in Ierland. De overheid in Ierland is erg groot en betrokken bij bijna alle aspecten van het leven. Er werken zo'n 300.000 mensen en alles gaat loopt via papier. Een cultuurverandering te weeg brengen bij een overheidsorganisatie is vreselijk moeilijk en vergt een aparte aanpak. Daarbij is de overheid geen bedrijf, maar een zeer complexe omgeving met hoge eisen als het gaat om informatiebeheer.

De Ierse overheid was zich er van bewust dat bij het aantrekken van high tech bedrijven het belangrijk is om als overheid te laten zien dat je weet waar je het over hebt. De beste methode om dat te doen is door de nieuwe techniek zelf te gebruiken. De aanleiding voor e-government projecten was dus niet de burger. Mulconry stelt zelfs dat burgers niet geïnteresseerd zijn in interactief contact met de overheid. Het enige dat de burger wil is een oplossing voor zijn of haar probleem op het moment dat hij daar behoefte aan heeft. Natuurlijk werd dit met enig ongeloof aangehoord, want waarom kunnen die twee facetten niet samengaan? Een deel van de verklaring ligt in het feit dat het hier alleen gaat om de landelijke overheid, en er niet wordt gekeken naar de lokale overheden.

Mulconry legt uit dat het bij e-government projecten niet gaat om de techniek, maar om de processen. Welke wetgeving ligt aan de procedure ten grondslag, welke handelingen verrichten betrokken ambtenaren, wie zijn er allemaal betrokken en waarom? Een goed inzicht hierin is van cruciaal belang voor het verdere verloop van het project. Het eerste project waar hij zelf bij betrokken was ging over het register van burgerzaken. De basis voor het register lag in wetgeving uit het begin van de 19^e eeuw, dus veel regels die ten grondslag lagen aan de werkprocessen waren volledig uit de tijd. Er is toen begonnen met het uitpluizen van het gehele traject: hoe, wat, waarom en vanuit verschillende invalshoeken (arbeidsproces, administratief, wetgevend). Toen dit volledig duidelijk was is men gaan kijken naar mogelijkheden voor verbeteringen en hoe techniek daar vervolgens een ondersteunende rol bij kon spelen.

Een moeilijkheid met overheden is dat ze zeer informatie-intensieve organisaties zijn, maar dat het ene departement niet weet wat het andere doet of weet. Er bestaat geen cultuur van interne informatiedeling. Een tweede moeilijkheid is het gebrek aan senior managers binnen de overheid die snappen wat er moet gebeuren. Overheden zijn hiërarchisch georganiseerd, senioriteit gaat boven de kennis die de jonge generatie ambtenaren bezit. Mulconry raadt overheden aan talent te identificeren onafhankelijk van de positie die men bekleedt en deze personen voldoende steun te geven vanuit het kader om vernieuwend bezig te kunnen zijn.

Voor lokale overheden ziet Mulconry kansen door het efficiënt inzetten van techniek. Door toenemende decentralisatie hebben lokale overheden er steeds meer taken bij gekregen en zijn overheidsorganisaties steeds groter geworden. De voortschrijdende techniek maakt het mogelijk om bijvoorbeeld de salarisadministratie en soortgelijk productiewerk wat niet gemeente specifiek is bij de gemeente weg te halen en centraal uit te laten uitvoeren. Lokale overheden houden zo meer tijd en budget over om de dingen te doen die echt bij een lokale gemeente horen.

The Information Society Commission (www.isc.ie)

Na al deze weliswaar interessante verhalen is het dan eindelijk tijd voor de ISC zelf. Nu Nederland een Innovatieplatform heeft gekregen zijn we zeer benieuwd hoe de leren dit aanpakken. In Ierland bestaan hiervoor twee organen: de ISC, welke direct onder de premier valt, en de Irish Council for Science, Technology and Innovation dat onder de Minister voor Wetenschap en Technologie resideert.

Brian McAulfield, de secretaris, legt in grote lijnen uit wat het platform doet en welke verantwoordelijkheden en mogelijkheden tot beïnvloeding de ISC heeft. De ISC heeft zeven werkgroepen, waaraan zowel leden van de ISC als niet-leden aan deelnemen. In deze werkgroepen worden specifieke onderwerpen uitgediept en rapporten voorbereid. Gedurende een zittingsperiode van 3 jaar brengt de commissie onafhankelijk advies uit aan de regering. Doel is uitdagingen en mogelijkheden voor Ierland te verkennen en te monitoren hoe Ierland scoort (vaak ten opzichte van andere landen). De commissie bestaat uit 21 leden uit het bedrijfsleven, publieke sector en de overheid.

In het meest recente rapport van de huidige ISC, *Building the Knowledge Society*, worden drie belangrijke uitdagingen voor Ierland gedefinieerd:

- innovatie: klimaat nodig waarin innovatie en onderzoek van wereldniveau kan plaatsvinden
- breedband: breedband is voor de 21ste eeuw wat elektriciteit was voor de 20ste eeuw
- vaardigheden: 'life long learning' is de grote publieke uitdaging van de komende decennia

De ISC kan de regering alleen adviseren en dat werkt soms frustrerend. De ISC onderneemt alleen onderzoek en heeft geen eigen projecten. De minister voor de Informatiesamenleving die voor hen het noodzakelijke zandingswerk binnen de regering zou kunnen doen, wordt in de praktijk gepasseerd door de reguliere ministers (Communicatie, Onderwijs of Infrastructuur). Een ander probleem waar de ISC mee te maken heeft is dat veel leden zich meer met de werkgroep dan met de commissie als geheel identificeren. Nieuwe werkgroepen die zijn ingesteld zijn School of the Future, Workplace of the Future, Cybersecurity en Health.

Adviezen van de secretaris aan de Nederlandse secretaris, Frans Nauta.

- zorg dat je niet wordt opgeslokt door het dagelijks regelwerk, zodat er geen tijd over blijft voor onderzoek en inhoudelijke voorbereiding.
- houd er rekening mee dat veel leden geen advieservaring hebben en daardoor geen juiste inschatting maken van hun rol en wat er van hen verwacht wordt.
- het is belangrijk dat iedereen hetzelfde toekomstbeeld heeft en dat er concrete tussentijdse resultaten worden geboekt.
- gebruik ngo's en actiegroepen om steun te organiseren voor adviezen als er te weinig commitment van regering komt.

Een interessante observatie die we deze dag maken is de kloof tussen landelijke en lokale overheden. Veel lijkt op nationaal niveau te worden geregeld in een klein land als Ierland. Weinig sprekers kunnen ons iets zinnigs vertellen over de rol van de gemeenten en de manier waarop dit eventueel vanuit de landelijke overheid wordt ingegeven. Als buitenstaanders weten wij echter wel dat er een hoop in de steden gebeurt en dat die ook actief zijn met de ontwikkeling van e-services en de aanleg van breedband.

Het programma is wat uitgelopen, dus na een staande en haastige lunch die ons door de ISC wordt aangeboden is het de hoogste tijd om verder te gaan naar ons volgende adres, de Ierse KPN.

Zie voor meer informatie de PowerPoint presentatie van McAulfield.

13.00 Eircom (www.eircom.ie)

We worden welkom geheten op het hoofdkantoor van Eircom in het centrum van Dublin. Eircom is de grootste telecom aanbieder van Ierland. Onze gastheren zijn Cathal Magee (directeur Detailhandel) en John Quist (directeur Business en Product Portfolio), en Nederlander afkomstig van voormalig partner KPN. De afgelopen vijf jaar zijn een 'rollercoaster' geweest voor Eircom. Het voormalige staatsbedrijf werd zelfstandig. In 1999, op de piek van de markt, ging het bedrijf naar de beurs. Vervolgens draaide het economische klimaat 180° graden en daalden de koersen. Het mobiele segment ging samen in een strategische alliantie KPN en Telia, maar werd later verplicht door de overheid verkocht. Na drie verschillende besturen in vijf jaar tijd was het belangrijk dat er rust kwam in de organisatie. Eircom richt zich nu volledig op vaste lijnen in Ierland.

Ze zijn pas laat in de breedbandmarkt gestapt, maar gaan ervan uit dat ze zich nu sneller zullen ontwikkelen dan hun collega's op het vaste land (*late mover advantage*). Ierland is wel een lastig land voor vaste lijnen. Buiten de vier grote steden is het land zeer dunbevolkt en mensen wonen vaak ver van een telefooncentrale:

Totale bevolking 3,9 miljoen verspreid over verschillende metropolitane gebieden:

- Dublin area 1,1 miljoen
- Cork 0,5 miljoen
- Limerick 0,2 miljoen
- Galway 0,2 miljoen
- Blijft over 1,9 miljoen

Eircom is anderhalf jaar geleden begonnen met het aanbieden van adsl en heeft nu 12.000 abonnees. Nog zeer weinig dus. Kabel speelt geen rol van betekenis. De buitenlandse eigenaar van de kabel heeft het netwerk eind jaren '90 duur gekocht, maar heeft na de beurscrash geen middelen om het netwerk beschikbaar te maken voor internet. De helft van de telefooncentrales zijn intussen geschikt gemaakt voor adsl (850.000 aansluitingen). Bij 512/128 betaalt de consument tussen de 45 en 35 € excl BTW. Via prijsstunts worden nu meer abonnees geworven. Slechts 38% van de Ieren gebruikt nu internet, dus er kan nog veel gewonnen worden. De concurrentie valt volgens Eircom mee, maar dat is ook een nadeel gezien de lage internetpenetratie. Hoe meer aanbieders op de markt, hoe groter de bekendheid van internet.

Eircom lijkt met de nieuwe strategie op vaste lijnen en langzame verantwoorde ontwikkeling een vooruitstrevende visie op de toekomst overboord te hebben gezet. Voorafgaand aan 1999 was men actief met een totaalpakket à la Fastweb Milaan (snel internet, video on demand ed). Helaas werden de uitzendrechten geweigerd en ontstonden er veel problemen en vertraging rond de prijsregulering van overheidswege. Nu vraagt men zich openlijk af of investeringen in glas wel de toekomstvast zijn. En is het meest vernieuwende dat men laat zien een eigen portal voor muziek, filmtrailers en spelletjes. Al met al niet erg indrukwekkend als we dat vergelijken met wat er op de Nederlandse markt gebeurt. En het lijkt erop dat Eircom veel last heeft gehad van overheidsoptreden en beursontwikkelingen.

Aan het eind geeft Joeri van den Steenhoven namens Stedenlink een korte presentatie van de situatie in Nederland en de rol van gemeenten hierin. Daarop ontvouwt zich een interessant debat. Eircom ziet net als Nederland dat sommige steden zelf bezig zijn met de aanleg van

netwerk en is niet blij met de activiteiten van de centrale en lokale overheid op glasvezelgebied. Naast de infrastructuur van Eircom gaan deze nu een eigen publieke infrastructuur neerleggen. Magee vindt dit waanzin, maar Eircom slaagt er niet in een constructieve samenwerking aan te gaan met gemeenten. Eerdere besprekingen zijn op niets uit gelopen, en zoals het zich laat aanzien ligt dit niet aan een gebrek aan vraag, maar aan een te hoge prijs van Eircom. Leden van de Nederlandse delegatie leggen uit wat ze doen en waarom. Eircom lijkt verbaasd over de snelheid van handelen. Tot slot wordt nog gesproken over de stap van KPN om gratis adsl aan scholen aan te bieden. De leden volgen dat met grote interesse.

16.30 De stad in

Ons eerste beetje vrije tijd om de stad in te gaan en het mooie Dublin te bekijken. De presentaties van vandaag, en dan met name de laatste van Eircom, geven veel stof tot gesprek. De benadering van Eircom doet denken aan de denkwijze van KNP een paar jaar geleden, maar in vergelijking met de stappen die KNP nu zet met het Deltaplan Glas lijkt Eircom een beetje achter de feiten aan te lopen. Na anderhalf uur verzamelen we weer bij het hotel voor een bezoek aan de Nederlandse Ambassade.

18.00 Receptie van de Nederlandse Ambassadeur

Het begint een vast onderdeel in het programma van de Stedenlink Studiereis te worden: de receptie van de Nederlandse Ambassadeur. Ook dit keer worden we ontvangen op de residentie van de ambassadeur, een prettig landhuis in het buitengebied van Dublin. Naast de ambassadeur en zijn vrouw, de heer en mevrouw van der Velden, en enkele andere leden van de ambassade zijn ook verschillende van onze Ierse gastheren aanwezig. Onder het genot van een drankje en een hapje wordt her en der de Ierse situatie nog eens vergeleken met de Nederlandse en worden vragen gesteld waar eerder vandaag geen tijd meer voor was. Tegelijkertijd is het ook een uitgelezen moment om onderling ideeën uit te wisselen en elkaar op de hoogte te brengen van de recente breedbandontwikkelingen in eigen stad. Rond half acht staat de bus ons weer op te wachten voor de reis terug naar het centrum.

20.00 Diner in Temple Bar (www.templebar.ie)

Het diner heeft plaats in Gallagher's Boxy House, midden in het Temple Bar district, één van Dublin's hipste en gezelligste wijken. Het gebied is de afgelopen periode flink onder handen genomen en vormt nu het culturele en uitgaanscentrum van de stad. Het wordt een echt Ierse avond met *black pudding*, *Irish stew* en *Murphey's*. Rond 22.00 uur keren de meeste deelnemers terug naar het hotel, terwijl enkele diehards nog een Ierse pub bezoeken.

Donderdag 23 oktober 2003

8.30 City of Dublin

Het is vroeg dag vanochtend. Onze gastheren bij de gemeente Dublin zijn op het laatste moment opgeroepen voor een belangrijk overleg, waardoor ons programma iets wordt aangepast en vooral iets eerder op de ochtend moet plaatsvinden. We worden ontvangen in een prachtige historische hal met veel marmer, waarna we plaats mogen nemen in de banken van de raadsleden in de statige raadszaal.

Dick Gleeson, senior Stadsplanning, gaat in op de enorme groei die Dublin de afgelopen jaren heeft meegemaakt en de wijze waarop ze er in zijn geslaagd grote delen van de stad te revitaliseren. Dublin heeft een enorme banengroei meegemaakt, met name in de technologische sector. Frappant genoeg leidt dit niet tot een hoog internetgebruik onder de bevolking. Op wijkniveau gebeurt er wel een hoop en zijn er verschillende kleinschalige projecten van start gegaan die veel gebruik maken van de mogelijkheden van ICT. De gemeente zelf is daarnaast actief met de ontwikkeling van diensten voor de burgers. Wat betreft de stadsplanning, interessant is dat men Dublin heeft opgedeeld in 25 deelgebieden die ieder eigen karakteristieken hebben. Zo ontstaan er kleine lokale clusters welke elk een

eigen economie aantrekken: onderwijs rondom Trinity College, cultuur en toerisme rondom Temple Bar en creatieve industrie rondom de wijk Liberties.

De gemeente Dublin had in het verleden veel moeilijkheden met de aanpak van probleemwijken in het centrum. Door deze gebieden te definiëren in termen van karakteristieken in plaats van samen te nemen op basis van de gedeelde problematiek is het makkelijker om plannen te maken, mogelijkheden te zien en lokale energie los te maken. De aanpak heeft reeds op verschillende plekken tot succes geleid. Maar het enorme succes leidt ook tot nieuwe knelpunten. De onstuimige groei leidt tot ruimtelijke spanningen. Het verkeersnetwerk kan de groei niet aan, de huizenmarkt is overspannen. Masterplan-denken op het terrein van ruimtelijke ordening is nieuw voor Dublin, maar wel nodig.

De volgende spreker is Stubbs, stadsmanager van Dublin-zuid waaronder ook de wijk Liberties met de Digital Hub valt. De wijk Liberties is een oud industriegebied in het zuiden van het centrum met veel sociale woningbouw en kleine criminaliteit. Veel van de werkgelegenheid is inmiddels verdwenen, alleen de Guinness fabriek houdt stand. De steun van Guinness voor het Digital Hub project is van groot belang geweest bij de ontwikkeling van de plannen. Naast revitalisering van de woningvoorraad, is het van begin af aan de bedoeling geweest om de wijk in te richten voor wonen, werken en ontspanning. De belangrijkste vraag daarbij was hoe je weer economische activiteit in de wijk kreeg. Het antwoord hierop werd gevonden in een integraal plan waarin glasvezel een belangrijke rol speelde. Glasvezel werd gezien als een belangrijke trigger om bedrijven aan te trekken. In eerste instantie werd ingezet op *duct sharing* met commerciële partijen om dubbel graafwerk en dubbele aanlegkosten tegen te gaan, maar onderhandelingen met telecom bedrijven liepen op niets uit. De gemeente besloot daarop om zelf de *ducts* aan te leggen en telecom bedrijven het glas en de diensten te laten verzorgen. De basisinfrastructuur is inmiddels gereed. De gemeente is nu in onderhandeling over het dienstenaanbod, wat zich in eerste instantie op non-profit sector en de gemeentelijke instellingen zal richten. Het contract met BT wordt op korte termijn getekend. Eircom bleek niet geïnteresseerd.

Toen het MIT Medialab een Europese locatie zocht en hierover met de Ierse overheid in onderhandeling was, bleek de wijk Liberties de juiste locatie: sterke *urban feel*, dichtbij het centrum en glasvezel voorradig. Het Medialab is typisch een organisatie die midden in de maatschappij wil staan (dus niet op een bedrijventerrein aan de rand van de stad) en wiens medewerkers zeer ontvankelijk zijn voor de sfeer en mogelijkheden die vestigingslocatie en de stad bieden. De Digital Hub in de wijk Liberties voldeed hier volledig aan. De gemeentelijke strategie lijkt hiermee te werken.

De volgende spreker, Peter Finnegan, directeur Maatschappelijk Ontwikkeling, richt zich meer op de e-services en de sociale kant van ICT. Hij beseft dat ze op dit terrein nog een lange weg te gaan hebben. De acceptatie van internet door de bevolking gaat langzaam en dit geldt ook voor het MKB. Het ontbreken van een markt voor diensten leidt ook niet tot een snelle ontwikkeling van diensten en brede toepassing van ICT. De gemeente richt zich daarom op beide aspecten: het creëren van een markt door vraag van onderaf te stimuleren en door de ontwikkeling van diensten die aansluiten bij de individuele situatie van mensen. Finnigan ziet het hoge prijsniveau van een internet abonnement als een belangrijk obstakel voor het internetgebruik. Het is positief dat Eircom nu met prijsstunts komt om meer abonnees te werven. Meer concurrentie zou ook welkom zijn. Tevens ziet hij pas een echte groei ontstaan als mensen echt breedbandig internet thuis krijgen. Pas dan ontstaat er een meerwaarde voor consumenten. Als voorbeelden noemt Finnigan de ontwikkelingen op wifi-gebied in Parijs en Londen.

Het doel dat de gemeente met internet wil bereiken is het participatieniveau van de burgers om hoog te brengen. Zo wordt er nu geëxperimenteerd met virtueel contact tussen burgers en hun volksvertegenwoordigers, zodat politiek niet langer iets dat alleen rondom verkiezingen speelt.

Daarnaast is er een stadsportal ontwikkeld waarmee verenigingen en organisaties in de stad hun eigen sites kunnen bouwen en burgers informatie over hun voetbalclub, de kinderopvang en dergelijk kunnen vinden en regelen. Diensten die op ons niet vreselijk vernieuwend of hoopvol overkomen, al ziet de site dublin.ie er best gelikt uit. Wij weten inmiddels dat dat niet genoeg is. De vragen richten zich dan ook voornamelijk op de breedband ontwikkelingen. De vertegenwoordigers van de gemeente bevestigen desgevraagd dat zij de verkoop van de *backbone* destijds bij de privatisering van Eircom een grote vergissing vinden. De markt biedt niet uit zichzelf breedband internet tegen een redelijke prijs aan scholen, politie en soortgelijke instellingen. De overheid wordt in de positie van aanbieder geforceerd. Tegelijkertijd zou glasvezel door hen ook echt gezien moeten worden als de elektriciteit van de 21ste eeuw. Een actieve opstelling van de overheid hoort daarbij. Ook de dienstenontwikkeling gaat traag. Het is een kwestie van lange termijn strategie, maar op dit moment is er weinig budget voor. Vandaar dat Finnigan inzet op het creëren van vraag, zodat burgers en bedrijven zelf de gemeenteraad voor het blok zetten.

Nadat onze gastheren zich spoeden naar hun ingelaste vergadering en worden wij nog getraakteerd op een presentatie van de portal www.dublin.ie. Binnenkort wordt een nieuwe versie online gebracht (inmiddels gebeurd) en deze wordt gepresenteerd. Aardige onderdelen zijn onder andere de mogelijkheid om zelf een persoonlijk domein te maken en emailadres aan te vragen, een *real time* kaart van de verkeersdrukte en een kaart met vrije parkeerplekken.

Aansluitend volgt een bezoek aan het museum dat zich in de catacomben van het stadhuis bevindt. Toch nog even de gelegenheid om de toerist uit te hangen. Maar al snel moeten we door naar de volgende stop.

11.30 Digital Hub (www.digitalhub.ie)

Er is vanochtend al veel verteld over de Digital Hub, en het lijkt één van meest aansprekende Ierse projecten te zijn. De verwachtingen zijn dus hoog gespannen. We worden ontvangen in het projectkantoor van de Digital Hub, dat is gevestigd in één van de al gerenoveerde oude gebouwen vlak naast de Guinness Brouwerij. Op de begaande grond bevindt zich ook de expositieruimte van de Hub waar op dit moment een expositie over games is ingericht. Alle spellen worden natuurlijk meteen driftig uitgeprobeerd. De ontvangst is in het leslokaal dat ook in het gebouw is gelegen. Kinderen uit de buurt krijgen hier les in digitale media. Philip Flynn, de CEO van de Digital Hub heet ons welkom. Samen met twee collega's zal hij ons kort wat vertellen over het project, waarna we een rondleiding zullen krijgen in één van de gebouwen die net zijn opgeleverd. De Digital Hub streeft erna een *center of excellence for research, education and development* te zijn, gericht op digitale content. De Hub is gelegen in een achterstandswijk en heeft als neven doel de wijk te revitaliseren door wonen, leren en werken in de wijk aantrekkelijk te maken voor toekomstige en huidige bewoners.

De vier pijlers van de Hub:

- Incubator: stimuleren en begeleiden van startende digitale mediabedrijven
- Stedelijke herstructurering: aanleg glasvezelinfrastructuur en bieden van een aantrekkelijke woon-werk-leef omgeving
- Onderwijs initiatieven: leren werken met computers, internet en de mogelijkheden van digitale media, met name gericht op de lokale bevolking en scholen die in de wijk zijn gevestigd.
- Gemeenschapsgevoel: bijdragen leveren aan het gemeenschapsgevoel door internetplekken in flatgebouwen te regelen en de bevolking actief bij de Hub te betrekken.

Waarom willen bedrijven zich in de Digital Hub vestigen:

- Cluster van digitale media bedrijven

- Glasvezelverbinding
- Toegang tot onderzoek via Medialab
- Stedelijke omgeving, tegen het centrum van de stad aan
- Makkelijke toegang tot wereldleiders als Microsoft en Del
- Hoogopgeleide kenniswerkers
- Buzz, creatieve atmosfeer

Via verschillende onderwijsprojecten laten de medewerkers van de Digitale Hub de kinderen uit de buurt nieuwe carrièremogelijkheden zien. Zo leren de kinderen met digitale camera's te werken, film te editen en geluidsopnames te maken of websites te bouwen. In samenwerking met Microsoft zijn speciale projecten opgezet om probleemjongeren op te leiden en aan een Microsoft certificaat te helpen. De medewerkers van de Hub zijn trots op deze educatieve component en het is inderdaad de mix van de vier pijlers die dit tot een prachtig project maakt. Wonen, leren, werken en leven op een nieuwe manier in een inspirerende omgeving.

Tijdens de, alweer haastige, lunch worden er allerlei projectideeën uitgewisseld met de gastheren en –dame. De leden van Stedenlink zijn goed thuis in projecten die de digitale kloof (m.n. de digitale trapvelden) kunnen helpen verkleinen en delen die kennis graag. Daarnaast wordt er door menig wethouder gemijmerd over dat stuk braakliggend terrein in de stad waar ook prima een Digital Hup-achtige wijk zou kunnen worden ingericht.

De rondleiding over het terrein beperkt zich tot een bezoek aan een kantoorgebouw voor vijf bedrijfjes, dat zo goed als klaar is voor de nieuwe bewoners. De kantoorruimtes zijn gevestigd in een voormalige drukkerij en spreken aan door de open structuur, de doorzichtige vergaderruimtes voor algemeen gebruik en de gezellige centraal gelegen koffie/lunch/borrelplek. Er zijn nu zo'n zes gebouwen klaar en in gebruik. De komende jaren zal de rest van het gebied verder worden ontwikkeld. Voor het eindresultaat zullen we over een jaar of vijf nog eens naar Dublin moeten reizen.

14.00 De stad in

We hebben onverwacht wat meer vrij tijd dan gepland en de meeste deelnemers besluiten te voet vanuit de Digital Hub naar het centrum te lopen. Het is eindelijk weer lekker weer, dus de kans om zo in het zonnetje langs de rivier te lopen laten we niet aan ons voorbij gaan.

15.30 Trinity College (www.tcd.ie)

Rond half vier verzamelt iedereen zich op het plein van Trinity College, de historische universiteitsgebouwen van Dublin. Een flamboyante hoogleraar Filosofie van Engelse afkomst fungeert als onze gids. Op hilarische wijze verhaalt hij van de verschillende architecten en hun onvermogen om stijlvolle of stevige gebouwen te ontwerpen, de oorsprong van de verschillende gebouwen en de universitaire tradities die tot op de dag van vandaag in ere worden gehouden. Dit is duidelijk een heel andere wereld dan waar wij in zijn opgeleid. Op het terrein is ook een prachtige oude bibliotheek gelegen met een collectie zeer bijzondere boeken, waaronder het boek van Kells. Na een bezichtiging van de bibliotheek en het gebruikelijke gesnuffel in het souvenirwinkeltje worden we verwacht in de privé dinerzaal van één van de universiteitsgebouwen.

De privé dinerzaal is gelegen naast de chique mensa, een gigantische ruimte met houten vloeren en rondom een houten lambrisering met daarboven statieportretten van ongetwijfeld zeer belangrijke heren en dames. Maar ook onze zaal is niet onaardig, met een haard en een mooi gedekte lange tafel. Het eerste uur ging op aan overleg over de toekomst van Stedenlink: een zeer nuttige sessie over het hoe en waarom van Stedenlink waar iedereen zijn mening duidelijk liet horen. De discussie over Stedenlink en de lessen van Dublin wordt tijdelijk voortgezet in het studentencafé in de kelder, terwijl de tafel in orde wordt gemaakt voor het diner. Na een zeer smakelijk, en wederom vrij lers diner, wordt de avond rond half elf afgesloten,

althans het officiële programmagedeelte. De echte Bourgondiërs zetten de avond voort in de pub!

Vrijdag 24 oktober

8.30 Forfás (www.forfas.ie)

Na een zeer gezellige avond is het ook van vandaag weer vroeg opstaan. De koffers staan ingepakt in de bus en iedereen is compleet, dus op naar ons laatste programmapunt: Forfás. Forfás is hét voorbereidende beleidsorgaan van de Ierse overheid en bestaat uit twee afdelingen: economie en innovatie/technologie. Daarnaast zijn er een groot aantal commissies, comités en regelingen bij Forfas ondergebracht, zoals de Science Foundation Ireland, National Competitive Council en de Expert Group Future Skills Needs. In hetzelfde gebouw is ook de IDA gevestigd, dus hier zitten de mensen die al sinds de jaren '60 aan het economische succes van Ierland werken. Het kantoor van Forfas is typisch wat je zou verwachten van een beleidsorgaan: jaren '70 bruin. Een hele overgang na de Digital Hub gisteren. Maar de ontvangst is zeer hartelijk en wat ze te vertellen hebben indrukwekkend en inspirerend.

We worden ontvangen door Adrian DeVitt en Geraldine Costello, beide senior beleidsadviseurs. Adrian DeVitt spreekt over de ICT-ontwikkelingen in Ierland. Hij is kritisch over het overheidsbeleid in jaren negentig. Staatsbedrijf Eircom is voor veel geld naar beurs gebracht en het kabelnetwerk is goed verkocht, maar de markt ligt stil en loopt achter op landen op het Europese vasteland. Eircom is te veel gericht op de eigen belangen en vormt zo geen active speler volgens DeVitt. De kabelbedrijven zijn zo goed als afwezig. Langzaam wordt een kentering zichtbaar. DeVitt vertelt over het initiatief om de grote Ierse steden en hun buitenwijken op glasvezel te brengen, zgn. MAN's (Metropolitan Area Network). De overheid is de trekker van dit project en gaat flink investeren in de aanleg van het netwerk. De Europese Commissie heeft hier toestemming voor gegeven mits er op de infrastructuur verschillende aanbieders kunnen opereren. Het motto is dus: geen concurrentie op infrastructuur, maar op diensten. Breedband is een forse ambitie van de nationale overheid waarvoor veel financiële middelen zijn gereserveerd. Een situatie die fors anders is dan in Nederland.

Na de presentatie van Adrian DeVitt verteld Geraldine Costello over de Ierse inzet met betrekking tot innovatie, wetenschap en technologie. De volledige PowerPoint presentaties staan op deze cd-rom.

Volgende maand zal Forfás al weer de 8^e Nationale Innovatie conferentie organiseren, waarmee aangetoond dat de Ieren al wat langer met dit thema bezig zijn. Zo wordt menig delegatielid toch weer wat zenuwachtig aan het eind van het programma. Na ons bezoek aan onder andere Eircom en de gemeente Dublin vestigde zich voorzichtig de gedachte dat we het toch niet zo slecht deden, maar na de Digital Hub en Forfás lijkt het erop dat de Ieren op bepaalde punten toch een stuk voorlopen. Forfás lijkt samen met de IDA een van de sterkste troeven van het succes van de *Celtic Tiger* te zijn. Een organisatie die we in Nederland niet kennen, maar de vergelijking met Tekes in Finland dringt zich op. Net als vorige jaar van Finland, hebben we de afgelopen dagen opnieuw een hoop kunnen leren van de ervaringen en aanpak van de Ieren. De uitdaging wordt om de lessen van deze studiereis straks in de eigen stad toe te passen.

We zien uit naar de studiereis van 2004. Waar deze naartoe zal gaan is nog onbekend. Engeland, Zweden, Italië of wellicht ergens in Oost-Europa?

11.00 Terug naar Nederland

Na een laatste blik op de stad vanuit de bus komen we aan op het vliegveld. Bij het inchecken merken we weer hoe groot het verschil in service tussen de Ieren en de Nederlanders is. Op Schiphol moesten we betalen voor het wijzigen van een naam en hier is zelfs het uitdraaien van een geheel nieuw ticket (er zijn altijd sloddervossen) volledig gratis en binnen een paar minuten geregeld. Tijdens de vlucht wordt geen lunch geserveerd, dus iedereen is naarstig op zoek naar broodjes en andere versnaperingen. Iets na half één is het tijd voor de terugvlucht. Het is mooi helder weer, met prima zicht op de kust van Ierland en Groot-Brittannië.

16.00 Einde studiereis

Na een mooie aanvliegroute over IJburg landen we tegen half vier op Schiphol. De tassen worden gepakt en iedereen zoekt zijn weg naar trein, auto, taxi of chauffeur. Een wederom geslaagde studiereis is ten einde.